

Halmai Tamás

Az üresség közepe **(koanok)**

(Forgách Andrásnak)

Illusztrációk: Szarka Fedor Guido

- Mi a cél, mester?
- Az út.
- És mi az út?
- Az út az út.
- De micsoda pontosabban?
- Cél.

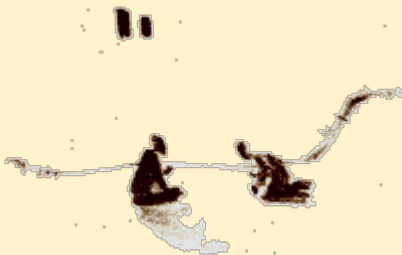
- Hány óra van, mester?
- Három.
- De hány?
- Három.
- De hány?

A mester ekkor megvilágosodott.

A mester úgy érezte, szüksége van egy kutyára. De rájött, hogy egy kutyának nincs szüksége mesterre. Ezért vett egy kutyát.

A mester fiatal korában egyszer majdnem megnősült. De még időben megvilágosodott.

- Miért élünk, mester?
 - Mi az a miért?
- A tanítvány ekkor megvilágosodott.

Egyszer egy tanítvány kérdezett valamit, de a mester nem figyelt rá. A tanítvány újra föltekerte a kérdést. Ekkor a mester elszégyellte magát, és *zavarában* megvilágosodott.

Egyszer egy tanítvány kérdezett valamit, de a mester nem figyelt rá. A tanítvány újra föltette a kérdést, de a mester továbbra sem méltatta figyelemre. Ekkor a tanítvány elszégyellte magát, és *zavarában* megvilágosodott.

- Mester, hogyan érhetem el a megvilágosodást?
- Nem így.
- Akkor hát hogyan?
- Így sem.

A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Mester, milyen érzés szerelmesnek lenni?
- Képzeljétek el, ahogy az eső dobol az ablakon.
- A szerelem ilyen?
- Nem.

- Mester, milyen a megvilágosodás?
- Hunyd le a szemed. A tanítvány lehunyta.
- Most nyisd ki. A tanítvány kinyitotta. Ekkor megvilágosodott.

- Mester, föltehetek egy kérdést?
- Magadnak föl tetted már?

A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Mester, hogyan kell megvilágosodni? -
- Nem kell megvilágosodni.

A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Mester, minden kérdésre van válasz?
 - Igen.
 - *Valóban* minden kérdésre van válasz?
- A mester elszégyellte magát.

A tanítványok egyszer cigarettázni látták a mestert. Nagyon meglepődtek. Aztán rémület lett úrrá rajtuk. Aztán megvilágosodtak.

A mester egyszer kinézett a szobája ablakán, de eszébe jutott, hogy a szobájának nincs ablaka. Ekkor megvilágosodott.

- Mester, ha kérdezzük téged, sosem adsz egyértelmű választ. Miért?
- Mert kérdeztek engem.

- Mester, fáj a fogam! Mit tegyek?
- Mit tennél, ha nem fájna?
A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Mester, fáj a fogam! Mit tegyek?
- Nekem nem fáj. *Én* mit tegyek?
A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Mester, lehetséges egy életben kétszer megvilágosodni?
- Hát lehetséges egy életben kétszer *nem-megvilágosodni*?

- Mester...
- Tudom.
- De...
- Tudom.
- De csak...
- Most már te is tudod.
A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Ma tökfőzeléket ebédelttem - jelentette ki a mester. A tanítványok értetlenül néztek rá, mert aznap gyümölcs volt ebédre a kolostorban.

- Ma tökfőzeléket ebédelttem, de az nem én voltam.
A tanítványok ekkor megvilágosodtak.

- Mester, mit kell tennem, hogy tökéletessé legyek?
- Mindent meg kell tanulnod a földön.

Harminc év múlva a tanítvány visszatért.

- Mindent megtanultam, mester, de nem érzem magam tökéletesnek. Mit kell még tennem?
- Most mindent el kell felejtened.

A tanítvány elsírta magát, és megvilágosodott.

- Mester, mit kell tennem, hogy tökéletessé legyek?
- Mindent meg kell tanulnod a földön.

Harminc év múlva a tanítvány visszatért.

- Mindent megtanultam, mester, de nem érzem magam tökéletesnek. Mit kell még tennem?
- Mindent tudsz már. De a mindent nem *tudni* kell.

A tanítvány elsírta magát, és megvilágosodott.

- Mester, taníts meg könnyek nélkül élni!
A mester elsírta magát.

- Mester, igaz, hogy ember lépett a holdra?
 - Igaz, hogy ember lépett a földre?
- A tanítvány ekkor megvilágosodott.

Egy tanítvány egyszer annyira magára haragította a mestert, hogy attól félt, az megüti dühében. De a mester csak megütötte dühében.

- Mester, van az ürességnek közepe?
- Ha a tengernek van szíve, akkor igen.
- És van a tengernek szíve?
- Most már igen.

- Mester, hol kezdődik a világ?
- Nem tudom.
- Igazán nem tudod?
- *Nem tudom.*

- Mester, hol kezdődik a világ?
- Nem tudom. Talán csak Bach tudta.
- Ki volt az a Bach?
- *Nem tudom.*

- Hol lelünk az igazságra, mester?
- Az igazság Lambatuban lakik.
- Hol van Lambatu?
- Nem ismerek ilyen nevű helyet.

- Mester, élnek angyalok az égben?
- Nem.
- Hát a földön?
- Föld nincs.

- Mester, miért mondtad meditáció közben, hogy csukjunk be minden ablakot?
- Mert félek a darazsaktól.

- Az akadályt nem azért nem lehet legyőzni - mondta egyszer a mester -, mert legyőzhetetlen, hanem mert nincs.

- Az akadályt nem azért nem lehet legyőzni - mondta egyszer a mester -, mert legyőzhetetlen, hanem mert van.

Csörgött a telefon. A mester vette föl.

- Ki az?

- Én vagyok.

- Micsoda magabiztosság!

- Mester, miért van az, hogy a te kezekben sosem látunk könnyvet?

- Mert *én* olvasok - mondta a mester.

||

- Mester, mi a boldogság titka?

- Nincs titok - mondta a mester. S hozzátette:

- Nincs boldogság. Később pontosította:

- Nincs mester.

- Mester, mi van a világ mögött?

- A világ mögött semmi nincs.

- És mi van a semmi mögött?

A mester ekkor megvilágosodott.

- Mester, egy költő azt írta egyszer: *Minden pillangó reptére valahol az univerzumban ráébred egy tekintet.* Igaz ez?

- Te most kérdeztél valamit. Igaz ez?

A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Mester, egy költő azt írta egyszer: *Minden pillangó reptére valahol az univerzumban ráébred egy tekintet.* Igaz ez?

- Láttál már pillangót szállni?

- Igen.

- Én még soha.

A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Mester, a társaimmal a faluba készülünk. Velünk tartasz?

- Vagy veletek tartok, vagy nem.

A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Mester, kérdezni szeretnék tőled valamit.

- Igazat fogsz kérdezni?

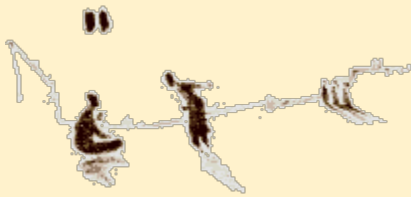
A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Mester, mi az az üresség?

- Fázom. Átfúj rajtad a szél.

A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Mester, valaki jár a kert alatt!
 - Valaki *mindig* jár a kert alatt.
- A tanítvány ekkor megvilágosodott.

A felébresztett alvó

(Mészöly Miklósnak)

A mestert egyszer annyira elbűvölte egy nő arca, hogy két hétig angyalnak képzelte magát. Aztán megvilágosodott.

- Mi a baj?
- Bűnös vagyok, mester.
- De *mi a baj?*

A tanítvány ekkor megvilágosodott. (És továbbra is kijárt takarodó után cigarettázni a kert végébe.)

- Mit látsz, mester?
- Én semmit. A szemem lát.
- Mit hallasz, mester?
- Én semmit. A fülem hall.
- Miért mondod ezt, mester?
- Nem én mondom. A nyelvem beszél.
- De a szemedet nem kérdezhetem, hogy mit lát; a füledet nem kérdezhetem, hogy mit hall; a nyelvedet nem kérdezhetem, hogy miért mondja szavait! Kit kérdezzek hát?
- Engem.

A mester egyszer egyedül sétált a kertben. De nem volt egyedül.

- Hová vezet az út, mester?
- *Te vezeted az utat.*

A mester kedvenc játéka a meditációs barkochba volt. Ilyenkor mindketten gondoltak valamire, de nem kérdezték ki egymást.

- Mester, hogyan lehetséges, hogy Buddha mosolyog, míg Jézus kínok közt halt meg a kereszten?
 - Buddha Buddha volt. Jézus Jézus. Én nem vagyok mester.
- A tanítványok először látták a mestert nem-mosolyogni.

- Mester, szerelmes lettem a lányba, aki reggelente a tejet hozza a faluból. Mit tegyek?
- Mondd meg neki vagy titkold el. Költözz hozzá vagy maradj a kolostorban. De ha mégysz, a kolostort hagyd itt. Ha maradsz, felejtsd el arcát.

- S ha nem tudok dönteni?

- Akkor lopva találkozzatok.

A tanítvány elpirult. *Nem mert megvilágosodni.*

Buddhának egyszer megjelent egy angyal. De ezt csak álmodta. (Az angyal szerint ő álmodta.)

Buddhának egyszer megjelent egy angyal. De ez csak a valóság volt.

A mester egyszer arra gondolt, mire gondolhat Michelle Pfeiffer, amikor semmire sem gondol. Aztán arra gondolt, megkérdezi tőle. De rájött, hogy Michelle Pfeiffer nem létezik. Michelle Pfeiffert pedig nem akarta zavarni ezzel a kérdéssel. Inkább nem gondolt rá többet. (Kivéve, amikor eszébe jutott.)

A mester egyszer, a városban járván, egy presszó teraszán magányosan kávézó nőt pillantott meg. Odalépett hozzá, és tüzet kért tőle.

- De hiszen nincs is cigarettája! - csodálkozott a nő.

- Nem dohányzom. Csak tüzet adjon - mosolygott a mester.

A nő megvilágosodott. (Először volt boldog.)

A mester egyszer olvasott egy verset, ami könnyeket csalt a szemébe. Erről senkinek nem beszélt. De minden tanítvány tudta, hogy a mester egyszer olvasott egy verset, ami könnyeket csalt a szemébe. Erről senkinek nem beszéltek. De a mester tudta, hogy a tanítványok tudják, hogy ő egyszer olvasott egy verset, ami könnyeket csalt a szemébe. De a tanítványok nem tudtak erről.

- Most Buddhát fogok hajtogatni! - jelentette ki a mester. Nagyon szeretett origamizni.

- Mester, nem szentségtörés ez? - aggodalmaskodott az egyik tanítvány.

- Ha nem szakad rám az ég, akkor nem - mosolygott a mester.

A mester nagyon szeretett origamizni. Legszívesebben Buddhát hajtogatott. Fél életét odaadta volna, ha sikerül egyszer Buddha *mosolyát* is meghajtogatnia.

A mester napok óta egy magyar íróra gondolt, aki - saját bevallása szerint - "felébresztett alvóként" élte az életét. A mester már hétszáz éve szeretett volna *felébredni*.

"Ez nem az én arcom. Én csak viselem" - figyelmeztette magát a mester a tükör előtt állva.

"Ez nem az én arcom. Bennem csak tükröződik" - figyelmeztette magát a tükör a mester előtt állva.

Egy ízben a mester belenézett a tükörbe, de nem látott benne semmit. Már majdnem megörült a nirvánának. Ekkor egy tanítvány fölkapcsolta a lámpát.

Li-Suan álma*

(Évának; Sándornak)

*E koanok némelyikét bizonyára már megírta valaki. Az újraírás nem szándékos. Nincs újraírás. A hagyomány minden szövegnek társszerzője. (Nincs hagyomány.)

- Mester, mondd, mit tehetünk *valójában* a gyermekek szenvedése, az anyák kései magánya, a fűszálak hajnali remegése és a vágóhidak apokalipszise ellen? A mester nem felelt azonnal. Másnap is hiába várták tőle a választ.

Harminchárom év telt el. A mester akkor összehívta a tanítványokat, fölemelte a tekintetét, és nagyon halkán azt mondta:

- Semmit.

- Mester, mondd, mit tehetünk *valójában* a gyermekek szenvedése, az anyák kései magánya, a fűszálak hajnali remegése és a vágóhidak apokalipszise ellen? A mester nem felelt azonnal. Másnap is hiába várták tőle a választ.

Harminchárom év telt el. A mester akkor összehívta a tanítványokat, fölemelte a tekintetét, és nagyon halkán, hogy senki se hallja, azt mondta:

- Semmit.

- Mester, vajon van-e a világon csodálatosabb a szemhéjra adott csóknál?

- Buddha.

- Buddha?

- Buddha *sem* - pontosított a mester.

- Mester, mi az az idő?

- Ez. Meg ez. Meg ez. Meg ez.

Egyszer a mester levelet írt. A tanítványok úgy tudták, valami kétes hírű nőnek. A mester úgy tudta, előljárójának az elkorhadt tetőgerendák ügyében. (A postás úgy tudta, egy levelet kézbesít a címzettnek.)

- Mester, milyen friss, tiszta ma a levegő!

- Nem levegő: lélek.

- Kár, hogy telefüstölik cigarettájukkal az emberek.

- Nem füst: *megszínezett lélek*.

- Mit kell elérnem, mester?

- A vágyról való lemondás állapotát, anélkül, hogy vágnál erre az állapotra.

- Az tehát a cél, hogy semmire se vágyjam?

- Nem. Az a cél, hogy *a semmi vágyjon rád*.

- Ahol víz van, ott van híd is. De a hídra csak a túlsó partról léphetsz - biztatta egyszer a mester a tanítványokat a reménytelennel.

- Mester, hogyan fogjak a meditációhoz?

- Végy föl egy kavicsot. Nézd hosszan. Ha kinyitja szemét, tedd le.

- Ez a meditáció?

- Nem. Ez a teremtés.

- Mester, hogyan fogjak a meditációhoz?

- Feledkezz el a kérdésről.

- Melyikről?

- A válaszról is.

- Mester, hogyan szabaduljak meg a vágytól?

- Egyikötöknek meg kell halnia.

- Ahol víz van, ott van híd is. *De a híd is folyik* - emlékeztetett a mester.

- Mester, hol találok az igazságot?

- Mi szükséged rá?

A tanítvány ekkor megvilágosodott.

- Jó?

- Mi, mester?

- Nem az a kérdés, hogy mi, hanem hogy jó-e.

- Mester, hova jutok, ha minden tehertől sikerül megszabadulnom?

- Összeroppansz az üresség súlya alatt.

- A megfoghatatlanban gyökeredzik.

- Mi, mester?

- Nem tudom, mert a megfoghatatlanban gyökeredzik.

- Későre jár. Feküdjünk le.

- Későre jár - bölintott a mester. - Ébredjünk föl.

- Mester, miként keljek át a folyón, ha nem feszül fölöttem híd?

- Te feszülj fölé.

- De hát hogyan is érhetném én át?

- Nem neked kell átérned, hanem a hídnak, ami te vagy.

- Mester, mi az igazság?

- Nem tudom.

- Mégis a legfőbb jónak tartod. Miért?

- Mert nem tudom, mi az.

- Mester, mi az igazság?

- Nem tudom.

- Mégis a legfőbb jónak tartod. Miért?

- Nem tudom, mi a legfőbb jó, nem tudom, mi az igazság, nem tudom, ki kérdez, és nem tudom, miért adtam ezt a választ arra a kérdésre, amire nem tudom a választ.

- Akkor hát miben lehetünk biztosak?

- Hogy az igazság a legfőbb jó.

- Mester, mi az igazság?

- Nem tudom.

- Mégis a legfőbb jónak tartod. Miért?

- Nem tudom, mi a legfőbb jó, nem tudom, mi az igazság, nem tudom, ki kérdez, és nem tudom, miért adtam ezt a választ arra a kérdésre, amire nem tudom a választ.

- Akkor hát miben lehetünk biztosak?

- Hogy vagy az igazság a legfőbb jó, vagy nem. Vagy nincs olyan, hogy *vagy*.

- Mester, mi az igazság?

- Nem tudom.

- Mégis a legfőbb jónak tartod. Miért?

- Nem tudom, mi a legfőbb jó, nem tudom, mi az igazság, nem tudom, ki kérdez, és nem tudom, miért adtam ezt a választ arra a kérdésre, amire nem tudom a választ.

- Akkor hát miben lehetünk biztosak?

- Nem tudom, mi az: biztosnak lenni valamiben.

- Mester, mi az igazság?

- Nem tudom, tudom-e.

- Honnan tudod, hogy nem tudod?

A mester ekkor megvilágosodott.

- Mester, mire tanítanak a könyvek?

- *Olvasásra.*

- Mester, asztalodon az örökös pohár víz talán a tenger állandó előlege?

- Nem tudom, *mester.*

- Mester, miért mosolyodtál el, amikor az igazságról kérdeztelek?

- Mert kisütött a nap, és a tarkómat érték sugarai.

- Mester, mi a lét?

- A nemlét illúziója önmagáról.

- Biztos ez?

- Biztos, mint minden illúzió.

- Mester, hogyan találok rá a helyes útra?
- Az utat, melyen járnod kell, nyomaid jelzik.

- Mester, hogyan találok rá a helyes útra?
- Ezt Li-Suantól kérdezd.
- Ő tudni fogja a választ?
- Nem. De már régóta egyedül él, és biztosan örül majd a látogatásodnak.

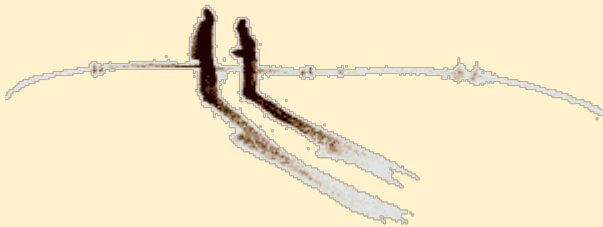
Li-Suan egyszer azt álmodta, hogy ő lepke. Reggel, amikor fölébredt, nem tudta eldönteni: ő álmodta-e a lepkét, vagy a lepke álmodja őt. Álmáról és kétségeiről beszámolt szerzetestársainak is. Ám azok nem hittek neki, mert Li-Suanról mindenki tudta, hogy nagy hazudozó.

Li-Suan egyszer azt álmodta, hogy ő lepke. Reggel, amikor fölébredt, nem tudta eldönteni: ő álmodta-e a lepkét, vagy a lepke álmodja őt. Álmáról és kétségeiről beszámolt szerzetestársainak is. Ám azok nem hittek neki, mert érezték, hogy ez végzetes lenne számukra.

Li-Suan egyszer azt álmodta, hogy ő lepke. Reggel, amikor fölébredt, nem tudta eldönteni: ő álmodta-e a lepkét, vagy a lepke álmodja őt. Álmáról és kétségeiről beszámolt szerzetestársainak is. Ám azok nemigen figyeltek rá, mert ezt a történetet már mind jól ismerték.

Li-Suan egyszer azt álmodta, hogy ő lepke. Reggel, amikor fölébredt, nem tudta eldönteni: ő álmodta-e a lepkét, vagy a lepke álmodja őt. De Li-Suant és a lepkét csak Kafka találta ki. Kafka, akit - mindannyian tudjuk - Borges álmodott meg. Borges, aki

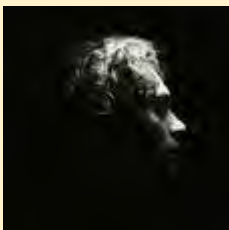
“

[A kézirat itt megszakad.]

Megjelent a Præ 2002/1-es számában:

<http://magyar-irodalom.elte.hu/prae/pr/200206/13.html>

Az illusztrátor, Szarka Fedor Guido megjegyzése: **MI AZ A KOAN?**

<http://szarkafedorguido.blogspot.com/2012/12/koanok-es-mantrak.html>

MI AZ A KOAN?

"A koan (kínai: kung-an, koreai: kong-an) eredetileg „közügy”-et jelent. A kínai császár közügyeket érintő rendelkezéseit lemásolták és mielőtt szétküldték volna a tartományokba, az eredeti és a másolat széleit összeillesztették és egy pecsétet tettek rájuk. Ha valaki kétségbe vonta volna a példány származását, könnyű volt bizonyítani: elég volt összeilleszteni az eredetivel, és kiderült, valóban onnan származott-e.

Mester és tanítvány tudata pontosan így illeszkedik a koan kérdés-válasz kapcsolatában. Ha a tanítvány kellő tisztánlátással rendelkezik, megadja a helyes választ a kérdésre. A koan az egyszerű, intuitív gondolkodás mércéje: mennyire tudunk énség és ellentétekre épülő tudat nélkül megoldani helyzeteket.

Az igazi koan olyan a gondolkodó elme számára, mint a fal: Racionális, analitikus módszerekkel lehetetlen helyes választ adni."

